

Binlerce çocuğa ve yetişkine uygulanan testler sinirsel etkinlik ve zekâ bölümü arasında önemli bir bağlantı olduğunu ortaya çıkarmıştır. Yüksek sinirsel etkinliğin, yüksek zekânın bir unsuru olduğuna ilişkin açık deliller vardır.

Test esnasında kafatasının iki tarafına bir çift elektrod yerleştirilmiş ve elektrik dalgalarını zaptedebilmek amacıyla bakırla kaplanmış bir miğfer taktım. Bir kablo, elektrod miğferini bir EEG amplifikatörü yoluyla (zayıf beyin sinyallerini kuvvetlendirmek amacıyla) bir kompütere bağlıyordu. Yanda, beyin dalgalarının osilasyonları (salınımları) yeşil bir radar ekranı üzerinde görünüyordu. Deneyin beyin dalgalarını ölçerken aynı anda flaş yarım, birbuçuk saniyelik fasılalarla parlıyordu.

Operatör, tamamen otomatik test işlemini başlatmak için kompüterin düğmesine bastı. Işığa baktığım süre içinde flaş iki üç kere parladı. (Sinirsel etkinlik analizi için standard uyarı sayısı.) Ve sonra testin bittiğini, 90 puan aldığımı öğrendim. Hepsi toplam beş dakika süren bu

işlem tamamen emniyettedir. Voltaj çok düşük olduğu için hiçbir elektrik tehlikesi yoktur.

Sinirsel etkinlik analizörü, 12 yıllık bir araştırma sonucunda Amerika'da, Ottawa Üniversitesinde bir profesör tarafından keşfedilmiş; psikologlar ve diğer ilgili branş uzmanları tarafından kullanılmak üzere piyasaya sürülmüştür.

Birgün, bu beş dakikalık öğrenme kabiliyeti testleri, okullarda genel bir uygulamaya kavuşacaktır. Belki de kâğıt kalemle yapılan geleneksel zekâ testlerinin yerini alacaktır. Kültürel farklılıklar, eğitim değişiklikleri gibi sorunların sakınca ve sakatlık yarattığı standart zekâ testlerinin aksine, sinirsel etkinlik analizörü salt zekâyı ölçebilecektir. Ayrıca bu, deneyin bu teste girmesi için okumaya, yazmaya hattâ konuşmaya bile ihtiyacı olmadığı için handikaplı (problemlı) insanların teste elverişli ideal bir metod olacaktır.

POPULAR SCIENCE'den
Çeviren: MURAT ÖZKUL

PATATESİN TARİHİ

RICHARD KRÜGER

BUGÜN DÜNYANIN HER TARAFINDA EN ÇOK YENİLEN PATATES YÜZYILI GEÇMEZ VE HEN YENİLME KARŞI İNSANLARIN BATIL İNANILARıyla ALIŞKANLIKLARININ OYNADIĞI ROLÜN EN İYİ MİBALLERİNDEKİ BİRİDİR.

Avrupada patates ekiminin öncüsü olarak ünlü İngiliz denizcisi ve kahramanı Sir Francis Drake kabul edilir, hattâ adına Almanyada Offenburg şehrinde 1853 yılında bir anıt bile dikilmiştir. Fakat İngiliz botanikçisi John Gerard'ın 1596'da Kuzey Amerikada yetişen bu bitkiyi «Batata Virginiana» adıyla yeni İngiliz sömürgesi Virjinyadan (Kuzey Amerika) Drake'in bir gemisiyle getirmiş olduğu iddiası, bunun orada ormanlarda yabancı olarak yetişen ve

Kızılderililer tarafından yenilen, patates gibi yumru köklü «Leguminose» ile karıştırılmış olması dolayısıyla doğru değildir.

Bu hususta o zamana ait geniş bir literatür bulunmasına rağmen, bugün bile Avrupalılar için bu kadar önemli ve değerli olan bu bitkinin Avrupaya nasıl geldiği tam anlamıyla bilinmemektedir. Sir Francis Drake'in bununla pek ilgisi olmadığı ise artık anlaşılmıştır. O korsan seferlerinde, yakaladığı İspanyol altın gemilerinin

de ve Yeni Dünyadaki ambarlarda buldu-
ğu bu «meyveleri» gemicilerin de komanya
olarak kullanması olabilir, fakat başka hiç
bir yönden onlara pek fazla aldirış etme-
miştir, Drake'in 1530'da Kraliçe Elizabeth
şerefine «Pelikan» adındaki amiral gemi-
sinde verdiği ziyafette de o zaman Ameri-
kadan getirilmiş olan ve kraliçeye bir
sürpriz olarak sunulan birçok yeni meyve
ve sebzeler arasında patates yoktu. Daha
1664'te memleketi Lord -Protector olarak
yöneten Oliver Crommwell'in mutfağında
da patatese lüks bir bitki gözüyle bakılı-
yor ve onun geniş ölçüde tarlalarda ekil-
mesinê kadar gerek İngiltere ve gerek
öteki Avrupa ülkelerinde daha yüzyıl bek-
lemek gerekiyordu. Fakat o bir taraftan
botanikçilerin iyi edici bitki ve otlarla ba-
harat yetiştirdikleri özel bahçeleri yolun-
dan aristokrasi'nin mutfaklarına arka ka-
pıdan sokulmuştu, İngiliz yazarı Salaman'
in «History and social influence of the
potato» (Patatesin tarihi ve sosyal etkisi)
adındaki kitabında belirttiği gibi, bu «Or-
ta Çağ okurluğunun Rönesansın ağzının
tadına düşkünlüğüne dönüşmesi» sırasın-
da olmuştur.

İlk Avrupalı olarak patatesten bahse-
den İspanyol Misyoner Roman Pane idi.
Kristof Kolomb 1496'daki ikinci Amerika
yolculuğunda onu Amerika'da bırakmıştı,
o da oradan dostlarına yazdığı mektuplar-
da patatesten söz etmişti. Conquistador'lar
(İspanyol istilâcıları) Inka'ların ülkesini
aldıkları zaman And vadilerindeki teras-
larda yüksek derecede geliştirilmiş pata-
tesin yetiştiriliyordu ve bu teraslar sunî su-
lama sistemleriyle sulanıyordu; bunların
yanında yabancı türlerde vardı ve işte
bugün bile daha tanınmış İsviçreli ana-
tom ve botanikçi Caspar Bahhin'in «Sola-
num tuberosum» (1596) adını verdiği pata-
tesin hangi türden oluşturulduğu kesin
olarak bilinmemektedir. Elimizde pata-
tesin İspanya kıyılarına hangi tarihte var-
dığını belirten hiç bir tarihsel belge bulun-
mamaktadır. Belki bir rastlantı eseri ola-
rak Şart V'in altın ve gümüş filusunun ge-
mi mutfaklarında komanya kalıntısı şek-
linde bulunmuş olabilir. Resmî olarak ilk
çuval patates 1565'te Filip II'ye gönderil-
mişti. O bunun bir kısmını Papa'ya yolladı,
o da Hollanda Kardinalına ve Mons'taki

İspanyol valisine bir miktar hediye etti.
Vali de bir kere yumruyu Viyanada İmpa-
ratorluk bahçeleri müdürü Carolus Clu-
sius'a gönderdi. Bu tanınmış botanikçi pa-
tatesle yakından ilgilendi ve birçok Alman
bahçelerine tohum ve yumrularından ver-
di. Böylece aynı zamanda patates İtalya,
Hollanda, Avusturya ve Almanya'ya eriş-
miş oldu.

Buna rağmen onun daha aristokrat
mutfaklarından dışarıya çıkabildiği söyle-
nemez. Zira ondan bir halk besini olarak
faydalanmasının karşısında halkın İbatil
inançları dikilmişti. Herkes onun zehirli
olduğunu söylüyordu. Özellikle o ilk yum-
rularının göze garip görünen şekiller, cüz-
zamların, hastalığın şekillediği, kol ve
bacaklarına ve vebanın vücutta meydana
getirdiği şişlere pek benziyordu. Veba sal-
gını Avrupadan geçer geçmez, patatesin
bu sefer de Skrofulos'a (saraca iletine) se-
bep olduğu ileri sürüldü. Hattâ insanları
bir ara «budala ve kaçık» yaptığı bile id-
dia edildi. Kilise bile patates piyenlere kar-
şı dirence geçti. İskoçyada, patatesin İn-
cil'de yazılı olmadığı için ülkeye sokulması
yasak edildi, çünkü onun da elma gibi
insanların Cennetten kovulmasına sebep
olduğuna inanılıyordu. Üstelik basit in-
sanlar yüzyıllardanberi alışık oldukları
buğday ürünlerinden ve baklagillerden
meydana gelen besi sistemlerini kolay ko-
lay değiştirmeye razı olmuyorlardı.

Patatesin geniş ölçüde tarlalarda yeti-
ştirilmesi ilkönce Almanyada Vogtland'da
Hans Rogler adında bir çiftçinin girişimi-
dir. Adamcağız uzun zaman alıcı bulama-
dı, bir taraftan da Kilise ilgilileri ürünün
yüzde onuna sahip çıktılar, böylece de ma-
liyeti yükseltmiş ve kazancı imkânsız kılmış
oldular. Öte yandan patates ekilmesi-
ne eskidenberi yapılmakta olan (yaz eki-
mi, kış ekimi, nadas) şeklindeki tarım zo-
runluğu da engel oluyordu. Çiftçiler bu
zorunluk karşısında tarlalarını patates ye-
tiştirmek için kullanamıyorlardı. Ancak
XVIII ci yüzyılın ortasında kırmızı yonca-
nın ekilmesi ekim yetiştirme sırasının de-
ğiştirilmesine böylece de patates ekimine
imkân verdi ve o zamandan itibaren pata-
tes bütün Avrupada sevilen ve bol bol ye-
nen bir besin türü oldu.